

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

БОЙЧУК СВІТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ВИСНОВКИ ДЛЯ
УКРАЇНИ**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні основними завданнями на шляху до становлення України як сучасної соціально-правової держави та формування громадянського суспільства із високим рівнем правої культури і свідомості, де свобода і права громадян, їх честь і гідність є дійсно найбільшими соціальними цінностями є побудова ефективної системи соціального захисту населення, особливо у контексті їх пенсійного страхування, забезпечення високого рівня й умов життя. Однак, на даний час вітчизняне пенсійне забезпечення характеризується відсутністю соціальної справедливості і рівності, дієвих фінансових і правових механізмів, значних обсягів необхідних коштів для погашення дефіциту в сфері пенсійного страхування, застарілістю технологій управління, високим рівнем бюрократизованості процесу оформлення права на пенсію тощо. Враховуючи це, нагальним для України є здійснення реформування пенсійної сфери у відповідності до європейських стандартів та на основі здобутків провідних країн світу у процесі проведення таких реформ, із пошуком можливостей їх запозичення. При цьому не повинно бути сліпого копіювання закордонної практики, адаптація якої має відбуватись з обов'язковим урахуванням особливостей національної економіки, демографічної ситуації в країні, а також менталітету і традицій українського народу. Все це свідчить про значну актуальність теми дослідження та визначає його цільову спрямованість.

Дослідженням теоретичних і практичних аспектів побудови моделей пенсійного забезпечення досліджували як зарубіжні, так і українські науковці: В.А. Ачаркан, В.М. Белоусов, М.Д. Бойко, О.Є. Буряченко, О.І. Данилюк, Т.О. Дідковська, Е.Г. Тучкова, А.А. Казанчан, М.М. Майфат, М.О. Мицай, О.І. Міндова, О.М. Ярошенко, С.М. Прилипко, А.М. Слюсар, Н.Г. Олександров, Є.І. Астрахан, В.М. Догадов, Б.І. Сташків, Р. Ервік та ін. Реформування пенсійних систем у різних країнах світу досліджували такі вчені як: О.А. Вишневська, М. Вінер, Г.В. Карпенко, Г.І. Лук'янова, Є. Мартін, О.М. Пищуліна, С.І. Рогозний, Т.В. Салькова, Є.І. Серегіна. Питання реформування вітчизняної системи пенсійного забезпечення зустрічається у наукових працях В.С. Адамовської, А.А. Бережної, Ю.П. Владики, К.С. Гайдука, Д.Б. Слабченка, Н.В. Мартиненко, М.М. Папієва, В.С. Толуб'як О.В. Черняєвої. Однак, незважаючи на значні напрацювання дослідників, існує ряд невирішених теоретичних і практичних питань стосовно удосконалення пенсійного забезпечення в Україні у світлі нових державно-управлінських перетворень.

Метою дослідження є характеристика зарубіжного досвіду пенсійного забезпечення та виявлення можливостей його застосування в Україні.

Для досягнення мети дослідження поставлено такі **завдання**:

- розкрити основні положення дослідження пенсійного забезпечення у світі;
- розглянути досвід пенсійного забезпечення у країнах СНД, Східної та Західної Європи, Латинської Америки, Японії та США;
- проаналізувати сучасні загальноєвропейські підходи до проведення пенсійних реформ та окреслити можливості їх застосування в Україні;
- сформулювати проблеми вітчизняного пенсійного забезпечення та запропонувати напрями його покращення.

Об'єктом роботи є суспільні відносини, які виникають у процесі здійснення пенсійного забезпечення.

Предметом роботи є зарубіжний досвід пенсійного забезпечення.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи складає сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, для вирішення поставлених завдань у роботі використані такі методи, як аналіз, синтез, узагальнення, порівняння тощо. Формально-логічний метод використовувався при визначенні основних понять дослідження. На основі системно-функціонального методу розглянуто досвід пенсійного забезпечення у країнах СНД і Східної Європи та охарактеризовано підхід країн Латинської Америки до системи пенсійного забезпечення. За допомогою порівняльно-правового здійснено порівняння японської та американської моделі пенсійного забезпечення. Використання системно-аналітичного методу дало змогу узагальнити досвід західноєвропейських країн функціонування системи пенсійного забезпечення та виокремити уроки для України. За допомогою причинно-наслідкового аналізу, методів групування і прогнозування сформульовано проблеми вітчизняного пенсійного забезпечення і запропоновано напрями його покращення. На основі логічного і діалектичного методів зроблено висновки проведеного дослідження.

Наукова новизна дослідження. Магістерська робота є самостійною науковою працею в галузі публічного управління, в якій автором отримано науково-обґрунтовані результати, що розкривають основні положення формування та подальшого реформування систем пенсійного забезпечення різних країн світу та виявляють можливості застосування зарубіжного досвіду у цій сфері в Україні. Основні положення магістерської роботи, що визначають її наукову новизну, полягають: в узагальненні зарубіжного досвіду пенсійного забезпечення в сучасних соціально-економічних умовах; у формулюванні проблем вітчизняної системи пенсійного забезпечення в рамках нової пенсійної реформи та шляхів їх вирішення на основі адаптації здобутків провідних країн світу у процесі проведення таких реформ.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що на основі

аналізу здобутків вітчизняної й зарубіжної політико-управлінської й фінансово-економічної думки в магістерській роботі запропоновано напрями покращення вітчизняного пенсійного забезпечення, практичне застосування яких сприятиме усуненню значної частини перешкод, які існують на сьогоднішній день у сфері пенсійного забезпечення нашої держави, підвищить результативність роботи Пенсійного фонду України та покращить рівень життя непрацездатних осіб, які отримують пенсії.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дослідження апробовано у формі однієї доповіді на науково-практичній конференції «Лісабонський договір – 10 років після набуття чинності. Що змінилося у функціонуванні ЄС?» (м. Миколаїв, 2 грудня 2019 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Загальний обсяг роботи складає 106 сторінок, основного тексту – 93 сторінки. Список використаних джерел налічує 104 найменування. Робота містить 1 рисунок та 1 додаток.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і рівень розробленості обраної теми; визначено мету й основні завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; описано наукову новизну; встановлено практичне значення одержаних результатів магістерської роботи; вказано апробацію результатів дослідження; зазначено структуру та обсяги роботи.

У **першому розділі** «*Основні теоретичні засади дослідження пенсійного забезпечення у світі*» розкрито основні положення дослідження пенсійного забезпечення у світі.

Підрозділ 1.1. «Пенсія та пенсійне забезпечення у категоріальному апараті науки публічного управління» розкрито сутність понять «пенсія» та «пенсійне забезпечення». Узагальнено, що сутність пенсійного забезпечення полягає у щомісячній, як правило, довічній грошовій виплаті, розмір якої встановлює держава, непрацездатним громадянам у зв'язку з настанням певних найбільш несприятливих для них соціальних обставин. Пенсії для таких осіб є головним, а частіш за все, єдиним джерелом засобів для їх існування.

У *підрозділ 1.2. «Міжнародно-правові документи у сфері пенсійного забезпечення»* проаналізовано міжнародно-правові документи у сфері пенсійного забезпечення, які характеризуються наявністю єдиної лінії стратегії і цілісністю політики стосовно соціального забезпечення людей у світі, зокрема, їх пенсійного страхування, містять схожі

пріоритети і способи правового регулювання та вирішення проблем пенсійного забезпечення. Узагальнено, що наразі ці документи враховують сучасні соціально-економічні умови, можливості й потреби людей, однак, потребують подальшого удосконалення і доопрацювання, особливо, у питанні вирівнювання розмірів пенсійних виплат в різних країнах.

У підрозділі 1.3. *«Класифікація міжнародних моделей пенсійних систем»* наведено різні класифікації міжнародних моделей пенсійних систем. З'ясовано, що майже кожній країні притаманна своя специфічна модель пенсійної системи з урахування їх власного соціально-економічного розвитку, особливостями формування фінансових ресурсів, співвідношення кількості населення працездатного і непрацездатного віку, традицій та системи публічного управління тощо.

У другому розділі *«Характеристика зарубіжного досвіду пенсійного забезпечення та можливість його адаптації до українських реалій»* охарактеризовано зарубіжний досвід пенсійного забезпечення та визначено можливість його адаптації до українських реалій.

У підрозділі 2.1. *«Досвід пенсійного забезпечення у країнах СНД і Східної Європи та можливість його застосування в Україні»* розглянуто досвід пенсійного забезпечення у країнах СНД і Східної Європи та визначено можливість його застосування в Україні. Встановлено, що системи пенсійного забезпечення в країнах СНД і Східної Європи складаються із трьох рівнів та характеризуються нормативно-фінансовим посиленням накопичувальної складової в пенсійних системах. Основною метою пенсійного страхування в цих країнах є підвищення рівня матеріального забезпечення громадян після закінчення їх трудової діяльності, а також повернення вільних коштів в національну економіку. Обґрунтовано, що Україні важливо враховувати як позитивний, так і негативний досвід країн СНД і Східної Європи та поетапно його адаптовувати у вітчизняну систему пенсійного забезпечення, з обов'язковим врахуванням існуючого в країні соціально-економічного стану та потреб населення.

У підрозділі 2.2. *«Підхід країн Латинської Америки до системи пенсійного забезпечення»* охарактеризовано підхід країн Латинської Америки до системи пенсійного забезпечення. З'ясовано, що сьогодні підходи країн Латинської Америки до формування і подальшої розбудови системи пенсійного забезпечення здебільшого ґрунтуються на чилійському досвіді реформування пенсійної системи. Узагальнено, що в Чилі існує два основні типи отримання пенсій: програмований вихід на пенсію – виплати здійснюються за схемою, яка заздалегідь обмовляється із застрахованою особою; довічна рента – страхова компанія виплачує допомогу до кінця життя застрахованої особи.

У підрозділі 2.3. «Японська та американська моделі пенсійного забезпечення» порівняно японську та американську моделі пенсійного забезпечення. Встановлено, що японська модель пенсійного забезпечення являє собою умовно накопичувальну систему, що складається із двох рівнів: базові пенсії та державні і професійні пенсії. У свою чергу, американська модель пенсійного забезпечення представлена трьохрівневою системою пенсійного страхування: державна, приватна корпоративна та приватна індивідуальна. Виявлено, що саме завдяки комплексному використанню цієї системи громадяни в США отримують належний пенсійний захист.

У підрозділі 2.4. «Досвід західноєвропейських країн функціонування системи пенсійного забезпечення: уроки для України» узагальнено досвід західноєвропейських країн функціонування системи пенсійного забезпечення та виокремлено уроки для України. Зроблено висновок, що в західноєвропейських країнах системи пенсійного забезпечення характеризуються багатокomпонентністю і здебільшого складаються із трьох рівнів: державного пенсійного забезпечення, професійного й індивідуального пенсійного забезпечення. Запропоновано кардинально реформувати вітчизняну пенсійну систему, адаптовуючи іноземний досвід, з обов'язковим врахуванням існуючого в країні соціально-економічного стану та потреб населення.

У третьому розділі «Модернізація вітчизняної системи пенсійного забезпечення на основі зарубіжного досвіду» обґрунтовано необхідність модернізації вітчизняної системи пенсійного забезпечення на основі зарубіжного досвіду.

У підрозділі 3.1. «Сучасні загальноєвропейські підходи до проведення пенсійних реформ та можливості їх застосування в Україні» проаналізовано сучасні загальноєвропейські підходи до проведення пенсійних реформ та окреслено можливості їх застосування в Україні. Виявлено, що сучасні загальноєвропейські підходи до проведення пенсійних реформ характеризуються концентрацією уваги на критерії «адекватності» пенсійного забезпечення, що має бути досягнуто внаслідок реформування сфери пенсійного захисту і для оцінки якої розроблено цілу низку статистичних і композиційних індикаторів. Зроблено висновок, що європейський досвід пенсійного реформування можна з упевненістю адаптувати до українських реалій.

У підрозділі 3.2. «Проблеми вітчизняного пенсійного забезпечення та напрями його покращення» сформульовано проблеми вітчизняного пенсійного забезпечення та запропоновано напрями його покращення. Встановлено, що недосконалість вітчизняної пенсійної системи вимагає пошуку нових шляхів, спрямованих на її оптимізацію та осучаснення, яке повинно проводитися одночасно за двома напрямами: правовим – шляхом удосконалення законодавства у сфері пенсійного забезпечення, у зв'язку з цим

необхідно систематизувати правові норми, які регламентують пенсійне страхування, а також внести відповідні зміни і доповнення, які б враховували конкретно-історичні умови та перспективи розвитку вітчизняної пенсійної системи; організаційно-управлінським – шляхом удосконалення концептуальних основ стратегічного розвитку соціальної політики держави у сфері пенсійного страхування.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі охарактеризовано зарубіжний досвід пенсійного забезпечення та виявлено можливості його застосування в Україні. Отриманні результати в процесі дослідження дають змогу сформулювати такі висновки і пропозиції:

1. З позицій науки публічного управління пенсійним забезпеченням є один із видів соціального забезпечення населення, сутність якого полягає у щомісячній, як правило, довічній грошовій виплаті, встановленої державою розміром, непрацездатним громадянам у зв'язку з настанням певних найбільш несприятливих для них соціальних обставин – старості, інвалідності, втрати годувальника та в інших випадках передбачених законодавством. Пенсії для таких осіб є головним, а частіш за все, єдиним джерелом засобів для їх існування.

Сфера пенсійного забезпечення представлена значною кількістю міжнародно-правових документів, які характеризуються наявністю єдиної лінії стратегії і цілісністю політики стосовно соціального забезпечення людей у світі, зокрема, їх пенсійного страхування, містять схожі пріоритети і способи правового регулювання та вирішення проблем пенсійного забезпечення. Ці документи враховують сучасні соціально-економічні умови, можливості й потреби людей, однак, потребують подальшого удосконалення і доопрацювання, особливо, у питанні вирівнювання розмірів пенсійних виплат в різних країнах.

Досвід зарубіжних країн у формуванні і подальшому реформуванні системи пенсійного забезпечення досить різноманітний. Майже кожній країні притаманна своя специфічна модель пенсійної системи з урахування їх власного соціально-економічного розвитку, особливостями формування фінансових ресурсів, співвідношення кількості населення працездатного і непрацездатного віку, традицій та системи публічного управління тощо. З урахуванням цього, вважаємо, що сьогодні ключовим завданням для України є формування своєї особливої моделі пенсійної системи, яка б враховувала особливості національної економіки, рівень матеріально-фінансового забезпечення

населення, демографічну ситуацію в країні, специфіку менталітету та традицій українського народу, негативний і позитивний іноземний досвід у реформуванні пенсійних систем.

2. Системи пенсійного забезпечення в країнах СНД і Східної Європи складаються із трьох рівнів та характеризуються нормативно-фінансовим посиленням накопичувальної складової в пенсійних системах. Основною метою пенсійного страхування в цих країнах є підвищення рівня матеріального забезпечення громадян після закінчення їх трудової діяльності, а також повернення вільних коштів в національну економіку. Наразі усі ці держави переживають типову проблему перехідного періоду – відсутність фінансових інструментів, у які новостворені недержавні пенсійні фонди могли б вкладати акумульовані ними пенсійні кошти громадян. За таких умов Україні важливо враховувати як позитивний, так і негативний досвід країн СНД і Східної Європи та поетапно його адаптовувати у вітчизняну систему пенсійного забезпечення, з обов'язковим врахуванням існуючого в країні соціально-економічного стану та потреб населення.

3. Підходи країн Латинської Америки до формування і подальшої розбудови системи пенсійного забезпечення здебільшого ґрунтуються на чилійському досвіді реформування пенсійної системи, сутність якого полягає у наданні права особі отримувати пенсійні виплати на основі програмованого виходу на пенсію і довічної ренти. Вважаємо, що для успішного реформування системи пенсійного забезпечення в Україні важливо використати досвід країн Латинської Америки за такими напрямками:

- розробка спеціальної осучасненої стратегії пенсійної реформи з обов'язковим інформаційно-роз'яснювальним супроводом;
- розробка дієвої програми фінансування перехідного періоду для нормального функціонування другого рівня вітчизняної пенсійної системи;
- надання політичної підтримки пенсійній реформі з боку Уряду та Верховної Ради України на основі досягнення між ними і громадськістю консенсусу;
- створення централізованої системи збирання соціальних внесків та ефективної системи регулювання та контролю за цим;
- забезпечення стабільного і стійкого фінансового стану Пенсійного фонду України;
- визначення потреб у кваліфікованих кадрах, обладнанні і коштах, необхідних для задоволення вимог вітчизняної пенсійної системи.
- залучення представників науково-дослідних установ з різних суспільних сфер до процесу удосконалення існуючої системи пенсійного забезпечення в Україні.

4. Японська модель пенсійного забезпечення являє собою умовно накопичувальну систему, що складається із двох рівнів: базові пенсії та державні і професійні пенсії. У свою чергу, американська модель пенсійного забезпечення ґрунтується переважно на особистому пенсійному страхуванні населення і представлена трьохрівневою системою пенсійного страхування: державна, приватна корпоративна та приватна індивідуальна. Саме завдяки комплексному використанню цієї системи громадяни в США отримують належний пенсійний захист. Враховуючи досвід США, вважаємо за необхідне реформувати вітчизняну систему пенсійного забезпечення, шляхом демонополізації і капіталізації ресурсів.

5. В західноєвропейських країнах системи пенсійного забезпечення характеризуються багатокомпонентністю і здебільшого складаються із трьох рівнів: державного пенсійного забезпечення; професійного та індивідуального пенсійного забезпечення. Спираючись на позитивний досвід провідних країн Західної Європи у побудові оптимальної і дієвої пенсійної системи та враховуючи, що в Україні існуюча система пенсійного забезпечення є надзвичайно дотаційною і вже майже неспроможна у повній мірі гарантувати мінімальний пенсійний захист своїм громадянам, потрібно кардинально реформувати вітчизняну пенсійну систему, шляхом реального введення в дію накопичувальної й індивідуальної систем пенсійного забезпечення. Також вважаємо за необхідне збільшити розміри встановлених державною внесків на державне пенсійне страхування, як це вже зроблено у ряді європейських країн, тим самим сформувати конкурентоспроможність вітчизняної пенсійної системи. Паралельно із цим проводити ряд інформаційно-роз'яснювальних і примусово-каральних заходів щодо зниження рівня нелегальної зайнятості та тінізації заробітної плати в Україні.

6. Сучасні загальноєвропейські підходи до проведення пенсійних реформ характеризуються концентрацією уваги на критерії «адекватності» пенсійного забезпечення, що має бути досягнуто внаслідок реформування сфери пенсійного захисту і для оцінки якої розроблено цілу низку статистичних і композиційних індикаторів. Європейський досвід пенсійного реформування, який як ми вважаємо, можна з упевненістю адаптувати до українських реалій, містить три комплексні визначальні позиції. По-перше, це адекватні пенсії для всіх, розмір яких дозволить людям підтримувати достатньою мірою свій рівень життя після виходу на пенсію. По-друге, це фінансова стійкість державних і приватних пенсійних схем, урахувавши значне навантаження на державні фінанси та швидкі темпи старіння населення, що можна вирішити за допомогою: підтримки тривалого трудового життя та активного старіння; збалансування внесків і виплат у належний та соціально справедливий спосіб; підвищення

доступності та безпеки державних і приватних пенсійних схем. По-третє, це прозорість та адаптованість пенсійних систем до потреб і бажань людей, а також вимог сучасного суспільства, демографічного старіння й економічних змін; отримання людьми інформації, необхідної для планування ними свого виходу на пенсію; проведення пенсійних реформ на основі якнайширшого консенсусу між усіма учасниками пенсійно-забезпечувального процесу.

7. На сьогодні основними проблеми пенсійного забезпечення в Україні є: в цілому недосконалість вітчизняного законодавства; дефіцит бюджету Пенсійного фонду України; наявність значних розривів у розмірах пенсійних виплат і заробітних плат; відсутність інтересу населення до участі у формуванні власних пенсійних накопичень; своєрідна криза в економічній сфері та наявність воєнного конфлікту на сході України; ухиляння платників податків від сплати відповідних страхових внесків, шляхом отримання тіньової заробітної плати; збільшення кількісного розриву між громадянами працездатного і непрацездатного віку; порушення принципу неприпустимості зворотної дії законів у часі в сфері пенсійного забезпечення. Враховуючи зазначене, вважаємо, що оптимальними і дієвими напрямками вирішення окреслених проблем є:

- активний розвиток системи недержавного і накопичувального пенсійного забезпечення, що у подальшому поступово зменшить навантаження на Державний бюджет стосовно ліквідації існуючого дефіциту бюджету Пенсійного фонду України;
- на законодавчому рівні закріпити чіткий перелік примусових механізмів фінансово-карального характеру та умови і порядок їх застосування щодо детінізації доходів населення країни;
- проводити широкомасштабну, просвітницьку роботу по добросесній сплаті страхових внесків працюючими особами до бюджету країни із правдиво вказаних заробітків, фінансово обґрунтовуючи це тим, що ці ж відрахування формують їх пенсії у майбутньому;
- передбачити економічні стимули для пізнішого виходу людей на пенсію шляхом прогресивного підвищення розміру пенсійних виплат за кожний рік роботи після досягнення особою пенсійного віку.

АНОТАЦІЯ

Бойчук С.О. Зарубіжний досвід пенсійного забезпечення: висновки для України – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2020.

Магістерську роботу присвячено характеристиці зарубіжного досвіду пенсійного забезпечення та виявленню можливостей його застосування в Україні. У вступі обґрунтовано актуальність і рівень розробленості обраної теми, визначено мету й основні завдання. Робота розпочинається із уточнення базових понять дослідження; аналізу міжнародно-правових документів у сфері пенсійного забезпечення, які характеризуються наявністю єдиної лінії стратегії і цілісністю політики стосовно соціального забезпечення людей у світі; наведення різних класифікацій міжнародних моделей пенсійних систем. Значна частина дослідження присвячена характеристиці зарубіжного досвіду пенсійного забезпечення та визначенню можливостей його адаптації до українських реалій, з обов'язковим врахуванням існуючого в Україні соціально-економічного стану та потреб населення. Безпосередньо розглянуто досвід пенсійного забезпечення у країнах СНД і Східної Європи та визначено можливість його застосування в Україні; охарактеризовано підхід країн Латинської Америки до системи пенсійного забезпечення; порівняно японську та американську моделі пенсійного забезпечення; узагальнено досвід західноєвропейських країн функціонування системи пенсійного забезпечення та виокремлено уроки для України. Наприкінці роботи проаналізовано сучасні загальноєвропейські підходи до проведення пенсійних реформ та окреслено можливості їх застосування в Україні. Сформульовано основні проблеми вітчизняного пенсійного забезпечення, які існують на сьогоднішній день та запропоновано оптимальні і дієві напрями його покращення.

Ключеві слова: пенсія, пенсійне забезпечення, страховий внесок, модель пенсійної системи, реформування пенсійної сфери.

SUMMARY

Boychuk S.O. Foreign experience in retirement provision: conclusions for Ukraine – Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

The master's work is devoted to the characterization of the foreign experience of retirement provision and to the identify opportunities for its application in Ukraine. In the introduction the relevance and level of theme development are substantiated; the purpose and main tasks, object, subject and methods of research are determined; the scientific novelty is describes. At the beginning of the work the basic concepts of the study are specified. The international legal documents in the field of pension insurance are analyzed. Different classifications of international models of pension systems are given. The main part of the

research is devoted to characterizing the foreign experience of retirement provision and identifying opportunities for its adaptation to Ukrainian realities. The experience of pension provision in the CIS and Eastern Europe countries is considered and the possibility of its application in Ukraine is determined. The Latin American approach to the pension system is described. Japanese and American models of retirement provision are compared. The experience of the Western European countries in the functioning of the pension system is generalized. At the end of the master's thesis, current pan-European approaches to pension reforms are analyzed and opportunities for their application in Ukraine are outlined. The main problems of the national pension insurance are formulated and the optimal and effective directions of its improvement are suggested.

Key words: pension, retirement provision, insurance fee, model of the pension system, reforming the pension sector.